

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни

“ЛЮДИНА І ПОЛІТИКА”

(для бакалаврів, спеціалістів)

МАУП

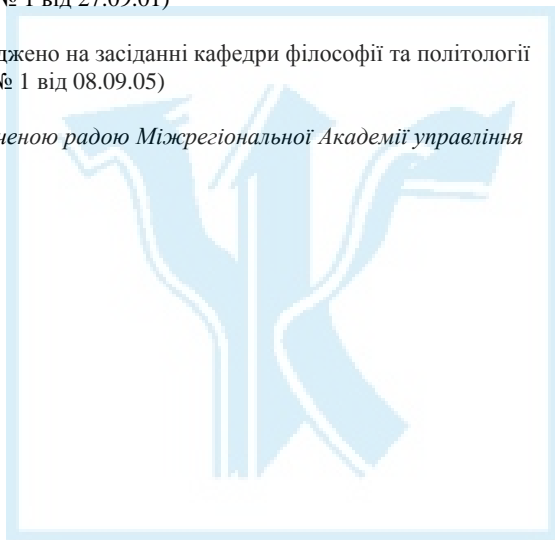
Київ 2005

Підготовлено *М. А. Остапенко*

Затверджено на засіданні кафедри політології
(Протокол № 1 від 27.09.01)

Перезатверджено на засіданні кафедри філософії та політології
(протокол № 1 від 08.09.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Остапенко М. А. Навчальна програма дисципліни “Людина і політика” (для бакалаврів, спеціалістів). — К.: МАУП, 2005. — 18 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Людина і політика”, плани семінарських занять, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю студентів, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2005

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

У розвиненому суспільстві на перший план висувається пріоритет особистості. Людина, особистість — первинний суб'єкт політики, який має можливість брати участь у політичному житті, тобто впливати на дії владних структур.

Дослідженням проблеми місця індивіда в політичному житті, особливостей його зв'язків з політичними інститутами, системою влади загалом займається розділ політичної теорії “Людина і політика”.

У навчальній дисципліні “Людина і політика” розглядаються такі питання: типи учасників політичного процесу, форми і методи залучення до політичного життя, співвідношення свободи і обо-в'язку в політичній поведінці людини, а також зв'язок цих аспектів з реаліями сучасного українського суспільства.

Мета навчальної дисципліни “Людина і політика” — ознайомити студентів з такими основними категоріями, як політична людина, політичний статус особи, політична роль, маса, натовп і сформувані у них навички самореалізації не тільки як свідомого громадянина, а й як потенційного лідера, політика, державного урядовця, від рівня професійності якого залежатиме майбутнє суспільства.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН вивчення дисципліни “ЛЮДИНА І ПОЛІТИКА”

№ п/п	Назва теми
1	Зростання суспільно-політичної актуальності проблеми людини і політики
2	Розвиток уявлень про роль і місце індивіда в політиці
3	Науково-теоретичні основи проблеми політичної соціалізації особи
4	Людина як об'єкт і суб'єкт політики
5	Особа в політичному процесі
6	Соціальні механізми політичної соціалізації
7	Вплив суспільно-політичних інститутів на політичну поведінку особи
8	Політична активність особи: сутність і структура
9	Політик та його діяльність
10	Роль особи в історії та політиці
11	Маніпулювання політичною свідомістю і політичною поведінкою людей

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“ЛЮДИНА І ПОЛІТИКА”

Тема 1. Зростання суспільно-політичної актуальності проблеми людини і політики

Розкриття причин звернення політичної науки і практики до питання залучення особи в політику — до політичної соціалізації особи. Проблема “політичної” (Аристотель) та “аполітичної” (Т. Гоббс) людини.

Зростання значення людини та її участі в політичному житті.

Аналіз кризових явищ суспільного життя і кризи особи у контексті політичної соціалізації.

Література [1; 3–7; 13–15; 28; 29; 34; 39; 44; 45; 53; 57; 67; 69; 74]

Тема 2. Розвиток уявлень про роль і місце індивіда в політиці

Розгляд основних поглядів мислителів Стародавнього світу і середньовіччя на особу, її взаємовідносини з державою, місце і роль у політиці (Конфуцій, Лао-цзи, Платон, Аристотель, Цицерон, Августин, Ф. Аквінський); відголоси цих поглядів у наш час.

Характеристика впливу політичних ідей і практики нового і новітнього часу на місце і роль особи в суспільно-політичному житті (Д. Локк, Т. Гоббс, Ж. Ж. Руссо, І. Кант, Г. Гегель, Л. Гумплович, Е. Дюркгейм, Г. Моска, В. Парето, Р. Міхельс, М. Дюверже, Ч. Мерріам, Г. Лассуел, С. Ліпсет, П. Блау, К. Боулдінг, Е. Фромм та ін.).

Література [1; 2; 4; 6; 8; 11; 14; 15; 24; 34; 39; 42; 44; 45; 47; 48; 50; 54; 57; 62–64; 73]

Тема 3. Науково-теоретичні основи проблеми політичної соціалізації особи

Основні філософські підходи до проблеми політичної соціалізації особи: теорія політичного обміну, структурний функціоналізм, символічний інтеракціонізм, класичний фрейдизм та його новітні послідовники.

Соціологічні та психологічні моделі політичної соціалізації: соціалізація як інкультурація, розвиток особистого контролю, результат міжособистісного спілкування, процес рольового тренінгу, соціальне навчання, когнітивна модель соціалізації.

Політологічні концепції політичної соціалізації особи: інституціональний та біхевіористський аналіз.

Література [4; 7; 9; 15; 17; 19; 24; 25; 28; 29; 32; 34; 42–44; 47; 48; 50; 53; 54; 62; 65; 69; 71; 75]

Тема 4. Людина як об'єкт і суб'єкт політики

З'ясування поняття особистості та суспільно-історичних і соціально-політичних умов формування її властивостей і якостей. Марксистська концепція особистості, теорія “дзеркального “Я”” Ч. Кулі. Теорія ролей (Р. Лінтон, Я. Морено, Дж. Мід, Т. Парсонс). Особа як сукупність соціально-прийнятих відповідей на сукупність соціальних стимулів у небіхевіористській концепції. Теорії соціальної установки (В. Томас, Ф. Знанецький). Теорія інтегрального синтезу П. Сорокіна.

Політичне буття особи, сутність особи як політичного суб'єкта. Особа і громадянин. Природа участі особи в політичному житті. Місце і роль політичної поведінки окремих громадян.

Конституційні права, обов'язки та відповідальність громадян. Міжнародні документи про права людини і реалізація їх в Україні.

Література [4; 5; 7; 15; 19–21; 24; 28; 30; 32–34; 42–44; 47–49; 53–55; 65; 66; 71; 74]

Тема 5. Особа в політичному процесі

Виявлення мотивів участі особи в політичному житті: ставлення, переконання, думки, інтереси, цінності. Загальні мотиви політичної діяльності особи: ідеологічний, нормативний, рольовий. Ієрархія мотивів за А. Маслоу. Комбінація мотивів політичної дії. Ідея про постматеріальні потреби постіндустріального суспільства в концепції Р. Інглхарт.

Форми політичної участі особи: автономна і мобілізаційна, активна і пасивна. Класифікація типів політичної участі за А. Мар-шу, У. Мілбрайт та ін. Причини і форми політичного протесту. Криза політичної участі. Причини пасивного ставлення до політичного життя.

Література [7; 8; 10; 12; 15; 17; 19–21; 23; 24; 31–33; 35; 36; 40; 41; 46; 48; 52–54; 56; 60; 65; 68; 71; 72]

Тема 6. Соціальні механізми політичної соціалізації

Характеристика соціалізації як механізму політичної підтримки. Соціалізація як рольовий тренінг. Основні типи політичної соціалізації, їх характеристика. Етапи політичної соціалізації особи.

Проблеми межі політичної участі. Становлення особи у політичній культурі: політичні знання, політичні цінності, політичні переконання, їх сутність. Емоційно-психологічний компонент політичної культури особи (орієнтації і установки громадянина на політичні інститути, нормативну систему, політичні події, окремі політичні ролі, інші політичні об'єкти). Самоактуалізація особи в політиці.

Література [2; 3; 10; 15; 17; 19; 22; 24; 26; 31; 32; 36; 42–44; 46; 48; 50; 52–55; 58; 62; 65; 68; 70–72]

Тема 7. Вплив суспільно-політичних інститутів на політичну поведінку особи

Висвітлення проблеми людини і влади, їхньої політичної поведінки. Вплив держави на політичну поведінку особи. Роль ідеології в залученні особи до політичної діяльності.

Основні канали засвоєння політичної інформації особою (сім'я, однолітки, друзі, політичні партії, суспільно-політичні об'єднання, лідери політичних партій, засоби масової інформації, церква), їх вплив на політичну поведінку особи. Цілеспрямоване та стихійне засвоєння політичної інформації. Особливості впливу політичної інформації на особу в сучасній Україні.

Література [3–5; 7; 15–18; 21; 22; 24; 26; 28; 30–33; 35; 38; 42; 47; 48; 50–53; 66; 70; 71; 74]

Тема 8. Політична активність особи: сутність і структура

Характеристика політичної активності особи, її форми. Психологічний компонент (ціннісні орієнтації, установки, стереотипи) в контексті політичної діяльності особи.

Сучасні теорії участі особи в політичному житті: теорія раціонального вибору (формула Е. Даунса); мотиваційна теорія А. Маслоу. Теорії соціальних факторів політичної участі (Д. Лернер, С. Ліпсет). Зв'язок політичної участі та нестабільності суспільства в теорії С. Хантінгтона. Ідеологічний, нормативний і рольовий мотиви участі особи в політичному житті. Електоральна поведінка як форма політичної поведінки людини.

Політична поведінка особи при переході від тоталітаризму до демократії. Натовп як відповідний об'єкт і суб'єкт у політиці. Психологія натовпу.

Література [8–10; 12; 15; 17; 20; 21; 24; 26; 28; 31; 32; 35; 36; 41; 46; 48; 53; 54; 56; 60; 65; 74; 75]

Тема 9. Політик та його діяльність

Характеристика особи політика і завдань його діяльності. Роль депутатів у державно-політичному житті. Статус депутата. Нормативні документи, які визначають і закріплюють повноваження народних депутатів. Форми та структура політичної діяльності депутата, її компоненти (гностичний, конструктивний, проектувальний, організаційний, комунікативний).

Поняття стилю політичної діяльності. Основні політичні стилі поведінки (параноїдальний, демонстративний, компульсивний, депресивний, шизоїдний), їх ознаки.

Чинники, що впливають на діяльність політика. Моральні аспекти політичної поведінки політика та її суспільно-політичні наслідки. Аналіз діяльності сучасних українських політиків.

Література [2; 6; 8; 11; 12; 15; 31; 32; 34; 37; 39; 42; 45; 46; 48; 53–55; 74]

Тема 10. Роль особи в історії та політиці

Аналіз основних підходів до оцінювання ролі особи в історії та політиці. Чинники, які визначають роль у політиці: можливість посідати належне місце в політичній сфері з урахуванням здібностей і схильностей особи; гарантування основних прав і свобод особи; якість публічної інформації про суспільні проблеми, процес прийняття рішень та ін.

Основні соціально-історичні типи особистості (особистість, “розчинена у суспільстві”; особистість, відчужена від суспільства; “перехідний” тип особистості).

Поняття історичної та видатної особистості. Особливості статусу видатної особистості. Наслідки абсолютизації ролі особи в історії та політиці: деформація теоретичного усвідомлення історичного процесу та його практичної реалізації. Приклади історичних та видатних особистостей.

Проблема співвідношення ролі особи і народних мас в історії та політиці.

Література [4; 7; 11; 15; 22; 24; 28; 32; 33; 42; 44; 47; 48; 53; 54; 58; 62; 69; 72]

Тема 11. Маніпулювання політичною свідомістю і політичною поведінкою людей

Основні способи ідейно-політичного впливу: переконання і маніпулювання, їх відмінності. Сутність політичного маніпулювання та його соціально-економічне підґрунтя. Закономірності масової свідомості, які використовуються з метою політичного маніпулювання.

Феномен політичного міфу, його специфіка. Приклади політичних міфів.

Способи та прийоми маніпулювання політичною свідомістю і політичною поведінкою людей.

Дві моделі маніпулювання людьми: “психологічна” і “раціональна”, їх ознаки (Р. Гудін).

Політична пропаганда як засіб маніпулювання політичною свідомістю і політичною поведінкою людей.

Література [15; 19; 31; 37; 38; 46; 48; 51; 52; 59; 74–76]

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Проблема особи і держави в історії політичної думки

1. Доктрини самореалізації людини через державу.
2. Ідеї пріоритету самоцінності людини. Філософія громадянського суспільства і політичної свободи.

Теми рефератів

1. Співвідношення особи і держави в поглядах Конфуція і Н. Макіавеллі.
2. Діалектика свободи і необхідності в суспільно-політичному розвитку.

Література [3–6; 14; 15; 34; 39; 44; 57; 67; 69; 74]

Тема 2. Концепції політичної соціалізації особи

1. Філософські та соціально-психологічні моделі політичної соціалізації.
2. Основні політологічні теорії залучення особи до політичної діяльності.

Теми рефератів

1. Основні етапи становлення особистості за Е. Еріксоном.
2. Процес політичної соціалізації в демократично розвинених країнах світу (за вибором студентів).

Література [4; 7; 17; 19; 24; 29; 32; 34; 42; 43; 47; 48; 50; 54; 69; 71; 75]

Тема 3. Людина як первинний суб'єкт і об'єкт політики

1. Поняття особи, умови і чинники її розвитку як суб'єкта політики.
2. Основні показники активності особи.

Тема рефератів

1. Особистість як суб'єкт і об'єкт політики.
2. Політичні норми та ціннісні орієнтації сучасного українського суспільства.

Література [5; 7; 15; 19; 21; 32; 33; 42–44; 47–49; 53; 54; 66; 71; 74]

Тема 4. Основні прояви участі особи в політичному житті

1. Суть політичної участі особи. Мотиви і чинники участі особи в політичному житті.
2. Ступені політичної участі особи.
3. Форми і різновиди політичної участі особи. Політичний протест.
4. Причини пасивного ставлення особи до політичного життя.

Тема рефератів

1. Концепції політичної участі.
2. Абсентеїзм як тип політичної поведінки.

Література [7; 10; 15; 17; 19–21; 23; 33; 35; 40; 41; 54; 56; 60]

Тема 5. Механізми включення особи в політичне життя

1. Соціалізація як механізм “політичної підтримки” і як рольовий тренінг.
2. Становлення особи у політичній культурі.
3. Самоактуалізація особи в політиці.
4. Вплив державно-владних відносин на політичну поведінку особи.
5. Роль ідеології в залученні особи до політичної діяльності.

Тема рефератів

1. Моделі й механізми політичної соціалізації.
2. Зміст, форми і методи політичної соціалізації в сучасній Україні.

Література [9; 15; 17; 18; 22; 36; 44; 48; 50; 53; 54; 68; 70; 71; 74; 75]

Тема 6. Політична активність особи

1. Суть політичної активності особи, її показники.

2. Політична поведінка особи при переході від тоталітаризму до демократії.
3. Психологія натовпу.

Теми рефератів

1. Порівняльний аналіз політичної участі людей у країнах Заходу і Сходу.
2. Особливості участі сучасної молоді в політичному житті.

Література [9; 10; 15; 17; 20; 21; 26; 31; 35; 48; 53; 54; 56; 60; 65; 74; 75]

Тема 7. Діяльність професійного політика

1. Політик: основні вимоги і завдання його діяльності.
2. Побудова програми політичної діяльності.
3. Політичний обов'язок і політична відповідальність.

Теми рефератів

1. Проблема стилю політичної діяльності в політичній психології.
2. Аналіз політичної діяльності видатних політиків світу (за вибором студентів).

Література [8; 11; 12; 15; 32; 34; 37; 47; 53–55; 74]

Тема 8. Роль особи в історії та політиці

1. Основні підходи до оцінювання ролі особи в історії та політиці.
2. Чинники, що визначають роль особи в політиці.

Теми рефератів

1. Концепція “одномірної людини” Г. Маркузе і “людини-маси” Х. Ортега-і-Гасет.
2. Відчуження як соціальний феномен.

Література [4; 7; 11; 15; 24; 32; 42; 47; 48; 54; 58; 69; 72; 75]

Тема 9. Маніпулювання політичною свідомістю і політичною поведінкою людей

1. Політичне маніпулювання людьми та його “будівельний матеріал”.
2. Політична пропаганда як засіб маніпулювання людьми.

Тема реферату

1. Сутність, цілі і завдання політичного маніпулювання.

Література [15; 31; 37; 48; 51; 52; 59; 74–76]

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Особа в політичному процесі.
2. Мотиви участі особи в політичному житті.
3. Причини і форми політичного протесту.
4. Людина як об'єкт і суб'єкт політики.
5. Стан політичної активності громадян України.
6. Соціальні механізми політичної соціалізації.
7. Механізм залучення особи до політичного життя.
8. Вплив особи на політичні події.
9. Діяльність професійного політика.
10. Моральні аспекти політичної поведінки політика.
11. Концепції політичної участі.
12. Політична психологія як галузь політичної науки.
13. Доктрини самореалізації людини через державу.
14. Філософські і соціально-психологічні моделі соціалізації індивіда.
15. Активність і пасивність як форми політичної участі.
16. Особливості електоральної поведінки в сучасній Україні.
17. Відчуження як феномен: сутність, основні форми прояву та шляхи подолання.
18. Політична пропаганда як засіб маніпулювання.
19. Особливості політичної поведінки особи в умовах перехідного суспільства.
20. Програма політичної діяльності: специфіка її побудови.
21. Абсентеїзм як тип політичної поведінки.
22. Порівняльний аналіз політичної участі людей у країнах Заходу і Сходу.
23. Особливості політичної соціалізації сучасної української молоді.
24. Роль ідеології в залученні особи до політичної діяльності.
25. Моделі маніпулювання свідомістю, їх ознаки.
26. Політологічний аналіз концепції “одномірної людини” Г. Мар-кузе.
27. Конформізм, нонконформізм, колективізм та індивідуалізм у політиці.
28. Проблема натовпу в політичній науці.
29. Об'єктивні і суб'єктивні детермінанти політичної діяльності.

30. Маніпулювання політичною свідомістю: теорія і практика використання.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ СТУДЕНТІВ

1. Політична психологія: визначення, предмет, функції.
2. Доктрини самореалізації людини через державу.
3. Ідея пріоритету самоцінності людини.
4. Філософія громадянського суспільства і політичної свободи.
5. Філософські та соціально-психологічні моделі соціалізації індивіда.
6. Соціалізація як процес розвитку особистого контролю (З. Фрейд).
7. Соціалізація як результат міжособистісного спілкування (Ч. Кулі).
8. Соціалізація як включення індивіда через рольове навчання (Т. Парсонс, Р. Доусон, К. Превіта).
9. Соціалізація як поведінка під впливом “батога і пряника” в контексті біхевіоризму.
10. “Модель підкорення” як основа політичної соціалізації.
11. “Модель інтересу”, її суть та значення в процесі політичної соціалізації індивіда.
12. Поняття особи, умов і чинників її розвитку як суб’єкта політики.
13. Основні показники активності особи.
14. Сутність участі особи в політичному житті.
15. Форми і різновиди участі особи в політичному житті.
16. Активність і пасивність як форми політичної поведінки особи.
17. Індиферентність як форма політичної поведінки, її специфіка.
18. Сутність екстремізму як форми політичної поведінки особи.
19. Конформізм і нонконформізм, колективізм та індивідуалізм у політиці.
20. Мотиви і чинники участі особи в політиці.
21. Ступені політичної участі особи.
22. Політичний протест, його специфіка.
23. Абсентеїзм, його сутність, причини виникнення.
24. Соціалізація як механізм “політичної підтримки” і як рольовий тренінг.
25. Основні типи політичної соціалізації, їх загальна характеристика.
26. Гармонійний тип політичної соціалізації, його специфіка.
27. Сутність плюралістичного типу політичної соціалізації.
28. Ознаки і специфіка конфліктного типу політичної соціалізації.
29. Гегемоністський тип політичної соціалізації, його сутність.
30. Становлення особи в політичній культурі.

31. Самоактуалізація людини в політиці (реалізація інтересів і переконань у політичній сфері).
32. Вплив державно-владних відносин на політичну поведінку особи.
33. Значення ідеології в залученні особи до політичної діяльності.
34. Сутність політичної активності людини, її показники.
35. Політична поведінка особи при переході від тоталітаризму до демократії.
36. Психологія натовпу.
37. Основні вимоги і завдання діяльності політика.
38. Особливості депутатської діяльності.
39. Побудова програми політичної діяльності.
40. Політичний обов'язок і політична відповідальність за політичні дії.
41. Роль особи в історії та політиці, її оцінка.
42. Чинники, що визначають роль особи в політиці, їх сутність.
43. Маніпулювання політичною свідомістю особи і його складові.
44. Політична пропаганда як засіб маніпулювання людьми.
45. Роль ірраціональних чинників у політичній діяльності особи.
46. Об'єктивні і суб'єктивні детермінанти політичної діяльності, їх особливості.
47. Чинники результативності політичної діяльності.
48. Політичний переворот, радикальний, реформаторський типи політичної діяльності, їх специфіка і роль у політичному житті.
49. Представницька і безпосередня політична діяльність, їх ознаки.
50. Основні стилі політичної діяльності (депресивний, демонстративний, компульсивний, параноїдальний та ін.).
51. Прийоми політичного маніпулювання, їх характеристика.
52. Сутність "психологічної" моделі маніпулювання.
53. "Раціональна" модель маніпулювання, її ознаки.
54. Типологія участі за Л. Мілбертом.
55. Типи особистості за Є. Вятром.
56. Відчуження як феномен: сутність, основні форми прояву.
57. Шляхи подолання відчуження.
58. Зміст, форми і методи політичної соціалізації в сучасній Україні.
59. Типологія політичної участі за А. Маршу.
60. Електоральна поведінка як форма участі людини в політичному житті.
61. Ідеологічний, нормативний та рольовий мотиви політичної участі, їх характеристика.

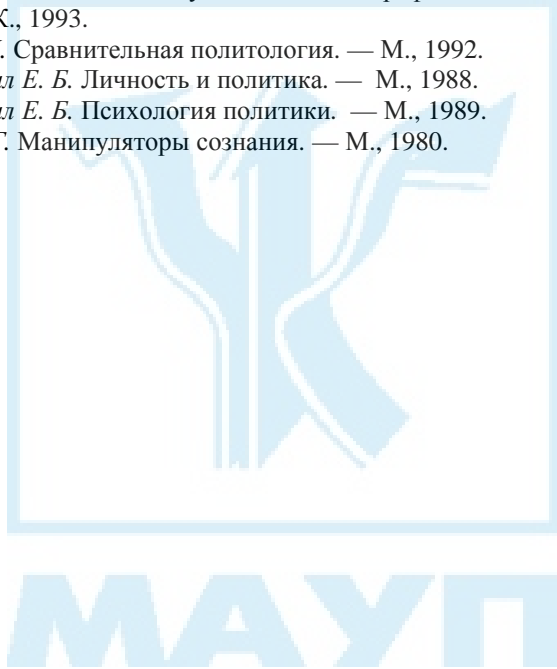
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Актон Д.* История свободы в античности // ПОЛИС. — 1993. — № 3.
2. *Акин Г. К.* Современные теории элиты: критич. очерк. — М., 1985.
3. *Алмонд Г., Верба С.* Гражданская культура и стабильность демократии // ПОЛИС. — 1992. — № 4.
4. *Андрущенко В. П., Михальченко М. І.* Сучасна соціальна філософія: Курс лекцій. — К., 1996.
5. *Арато А.* Концепция гражданского общества: восхождение и упадок, воссоздание и направления дальнейшего исследования // ПОЛИС. — 1995. — № 3.
6. *Аристотель.* Политика. Афинская полития. — М., 1997.
7. *Баталов Э. Я.* Политическое — “слишком человеческое” // ПОЛИС. — 1995. — № 5.
8. *Бибик В. М.* Базові засади політології: Навч. посіб. — К., 2000.
9. *Бибик В., Головатий М., Ребкало В.* Політична культура сучасної молоді. — К., 1996.
10. *Бекешкина И. Э.* Структура личности: Методологич. анализ. — К., 1986.
11. *Блондель Ж.* Политическое лидерство. Путь к всеобъемлющему анализу. — М., 1992.
12. *Ведение* политических дискуссий. Психологический анализ конфликтных выступлений / Отв. ред. Т. Н. Ушакова. — М., 1995.
13. *Витюк В. В.* Становление идеи гражданского общества и ее историческая эволюция. — М., 1995.
14. *Гоббс Т.* Левиафан // Сочинения. — М., 1986. — Т. 3.
15. *Гозман Л. Я., Шестопал Е. Б.* Политическая психология. — Ростов н/Д, 1996.
16. *Головатий Н. Ф.* Социология молодежи. — К., 1999.
17. *Головаха Е.* Політична залученість населення: поінформованість, активність, компетентність // Політологічні читання. — 1992. — № 2.
18. *Головаха Е., Пухляк В.* Політична соціалізація в посткомуністичній Україні // Політична думка. — 1994. — № 2.
19. *Головаха Е. И., Бекешкина И. Э., Небоженко В. С.* Демократизация общества и развитие личности. — К., 1992.
20. *Гончаров Д. В.* Политическая мобилизация // ПОЛИС. — 1995. — № 6.
21. *Гончаров Д. В.* Теория политического участия. — М., 1997.

22. *Градинар И. Б.* Политическая культура: мировоззренческое измерение. — СПб., 1996. — Ч. 1, 2.
23. *Грачев А. С.* Политический экстремизм. — М., 1986.
24. *Гринстайн Фред И.* Личность и политика // Социально-политические науки. — 1991. — № 10.
25. *Дедами Т.* Кодекс общности. — М., 1956.
26. *Дембицкая О. Ю.* Электоральная активность молодежи // СОЦИС. — 1996. — № 12.
27. *Дилigenский Г.* В защиту человеческой индивидуальности // Вопр. философии. — 1989. — № 6.
28. *Дилigenский Г.* К новой модели человека // МЭМО. — 1989. — № 9, 10.
29. *Замошкин Ю. А.* За новый подход к проблеме индивидуализма // Вопр. философии. — 1989. — № 6.
30. *Замошкин Ю. А.* Личность современной Америки. — М., 1990.
31. *Зубов А. Б.* Парламентская демократия и политическая традиция Востока. — М., 1990. — Гл. 1–6.
32. *Ильин М. В., Коваль Б. И.* Личность в политике: “Кто играет короля?” // ПОЛИС. — 1991. — № 6.
33. *Инглхарт Р.* Постмодерн: меняющиеся ценности и изменяющиеся общества // ПОЛИС. — 1997. — № 4.
34. *История политических и правовых учений* / Под общ. ред. В. С. Нерсисянца. — М., 1997.
35. *Кенан Дж.* Истоки советского поведения // США. — 1989. — № 12.
36. *Козак В.* Форми політичної участі громадян у державотворчих процесах // Розбудова держави. — 1998. — № 1, 2.
37. *Конотопенко О. П.* Політична свідомість: теоретичний і буденний рівень // Філософія. Мова. Культура. — К., 1994.
38. *Макеєв С., Надточій А.* Політична соціалізація в пострадянській Україні // Політична думка. — 1997. — № 1.
39. *Макиавелли Н.* Государь. — М., 1990.
40. *Назаров М. М.* Политические ценности и политический протест. — М., 1995.
41. *Назаров М. М.* Политический протест: опыт эмпирического анализа // СОЦИС. — 1995. — № 1.
42. *Общая и прикладная политология* / Под ред. В. И. Жукова, Б. И. Краснова. — М., 1997.
43. *Ольшанский Д. В.* Социальная психология “винтиков” // Вопр. философии. — 1989. — № 8.

44. *Основы политической науки* / Под ред. В. П. Пугачева. — М., 1995. — Ч. 1. — С. 123–131; Ч. 2. — С. 144–150, 311–312.
45. *Платон. Государство* // Собр. соч.: В 4 т. — М., 1994. — Т. 3.
46. *Политическая мысль и политические действия*. — М., 1987.
47. *Политология: Курс лекций*. — 2-е изд. / Под ред. М. Н. Марченко. — М.: Зерцало, 1997. — Лекции 8, 9, 13, 18, 19.
48. *Політологічний енциклопедичний словник* / Відп. ред. Ю. С. Шемшученко, В. Д. Бабкін. — К., 1997.
49. *Політологія*. — 2-ге вид. / За ред. О. І. Семківа. — Львів, 1994. — С. 191–208.
50. *Політологія: Навч. посіб.* / За ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка та ін. — К., 1998.
51. *Почепцов Г. Информационные войны*. — К., 2000.
52. *Почепцов Г. Тоталитарный человек*. — К., 1994.
53. *Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави: Матеріали Всеукраїнської наук. конф., 29–31 травня 1995 р.* — К., 1995.
54. *Пугачев В. П., Соловьев А. И. Введение в политологию*. — М., 1996. — С. 287–291.
55. *Реализм и мораль в политике*. — М., 1988.
56. *Рибачук М., Феценко Н. Полюсні стани політичної позиції (активність і пасивність)* // *Нова політика*. — 1997. — № 5.
57. *Руссо Ж. Ж. Трактаты*. — М., 1969.
58. *Сало І. Аналіз індивідуальних якостей політичного лідера як суб'єкта політики* // *Політологічні читання*. — 1993. — № 4.
59. *Сергиев А. В. Предвидение в политике*. — М., 1988.
60. *Ситник О. І. Політична активність особи: сутність і структура* // *Проблеми філософії*. — 1992. — Вип. 93.
61. *Современная политическая мифология: содержание и механизмы функционирования*. — М., 1996.
62. *Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество*. — М., 1992.
63. *Терещенко А. Г. С. Липсет о социальных основах политического поведения* // *Социально-политический журн.* — 1996. — № 4.
64. *Токвиль А. Демократия в Америке*. — М., 1992.
65. *Фармер М. Рациональный выбор: теория и практика* // *ПОЛИС*. — 1994. — № 3.
66. *Филатова М. Н., Светненко А. С. Политология*. — М., 1995.
67. *Хабермас Ю. Понятие индивидуальности* // *Вопр. философии*. — 1989. — № 2.

68. *Хенкин С.* Переходные периоды: слагаемые гражданского мира // Свободная мысль. — 1994. — № 12–18.
69. *Хмелько В. Е.* Социальные ориентиры личности. — К., 1988.
70. *Ціннісні орієнтації молоді:* Наук. звіт: У 2 ч. — К.: Вид-во Укр. ін-ту соц. досліджень, 1998. — Ч. 2.
71. *Человек, политика, культура:* взгляд через призму политического участия. — М., 1994.
72. *Шаповаленко М. В.* Роль політичної діяльності у забезпеченні політичної стабільності суспільства: Автореф. дис. ... канд. політ. наук. — К., 1993.
73. *Шаран П.* Сравнительная политология. — М., 1992.
74. *Шестопал Е. Б.* Личность и политика. — М., 1988.
75. *Шестопал Е. Б.* Психология политики. — М., 1989.
76. *Шиллер Г.* Манипуляторы сознания. — М., 1980.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Людина і політика”	3
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Людина і політика”	4
Плани семінарських занять	8
Теми контрольних робіт	11
Питання для самоконтролю студентів	12
Список рекомендованої літератури	14

Відповідальний за випуск
Редактор
Комп’ютерна верстка

Н. В. Медведєва
З. П. Чиркова
Т. Г. Замура

МАУП

Зам. № ВКЦ-890

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП